

Louis Van Geyt na de parlamentsverkiezingen van 1974

Enkele bedenkingen rond de 'marginaliteit' van de communistische beweging in België

Louis Van Geyt, voorzitter Historisch Patrimonium
van de Kommunistische Beweging (HISPATK)

Het uitgangspunt van de hiernavolgende bedenkingen is een korte, maar frappante passage in het 'Dossier' aansluitend op het Editio van het eerste nummer van *Brood & Rozen* (1996/1).

Bedoeld dossier, van de hand van Luc Peiren en de betreurde Guy Vanschoenbeek, was gewijd aan de 'biografische woordenboeken en de prosopografische benadering van de geschiedenis van de sociale bewegingen' en meer specifiek aan een studiedag over dit onderwerp die plaatsvond aan de ULB op 16 december 1995. In dit dossier was onder meer een bondige weergave te lezen van de tussenkomst van prof. José Gotovitch, alom erkend specialist van de geschiedenis van de communistische beweging, waaruit ik het volgende citeer:

"De communistische militant is immers een [...] radicale, en in België ook marginale militant [...]. Het wetenschappelijk belangrijke aan de studie van de communisten is het inzicht dat het ons verschaft over het fenomeen van de politieke en sociale marginaliteit."

Deze uitspraak leek mij zó eenzijdig en summier, dat ik meende er uitdrukkelijk op te moeten reageren in een schrijven dat ik op 10 juni daaropvolgend richtte aan Guy Vanschoenbeek, in zijn hoedanigheid van hoofdredacteur van het vernieuwde tijdschrift van het AMSAB. Na mijn correspondent met veel overtuiging te hebben gelukgewenst met de boeiende allure en inhoud van zijn eerste nummer, voegde ik daar onder meer aan toe:

"Ik kan me moeilijk indenken dat Gotovitch dit probleem zo eenduidig, en meteen zo eenzijdig zou hebben behandeld. Om een - ongetwijfeld zinvolle - discussie hierover aan te gaan met hem - wat mij in meer dan één opzicht erg zou interesseren - zou ik dan ook moeten beschikken over een door hem uitgeschreven (of nagelezen) tekst van zijn bericht⁽¹⁾ [...]. Vandaar dat ik me verplicht voel, vanuit het vele dat ik heb meebeleefd en vanuit mijn naar ik hoop kritische 'terugkijk' op de plaats en de rol van de communistische beweging en haar militanten in België, om te zeggen/schrijven hoe betwistbaar - ja, hoe wetenschappelijk weinig gefundeerd - deze éénzijdige zienswijze mij voorkomt."

Volgden een ganse reeks individuele en collectieve voorbeelden van allesbehalve 'marginale' communisten, gaande van Joseph Jacquemotte, Julien Lahaut en Jef Van Extergem tot Frans Van den Branden en André De Smet, over een Willy Peers, een Roger Somville en een Marc Braet, maar vooral over zovele duizenden (voor- en naoorlogse) minder in 't oog springende communistische syndicalisten, weerstanders, vredemilitanten... Ik voegde daaraan toe dat de laatste zin van het aan Gotovitch bestede uittreksel in het dossier (zie citaat hierboven) moeilijk anders kon geïnterpreteerd worden dan als impliciet geschraagd door een overeenstemmende ruwe schatting van wat betreft de plaats en rol in België van de beweging die (al deze militanten) bemanden/bevrouwden, daarbij precisierend dat ik deze ruwe schatting al even eenzijdig, reductief en van aard om tot verkeerde historische conclusies te leiden beschouwde (als de 'collectieve kwalificatie als marginales' van deze militanten zelf).

Volgens mij kan namelijk de vraag naar de rol en invloed van de communistische beweging op de Belgische samenleving - en dus naar haar al dan niet 'marginale' plaats daarbinnen - alleen maar zinvol gesteld (en correct beantwoord) worden, uitgaande van volgende probleemstelling:

"Wat heeft de communistische beweging betekend als specifieke stroming binnen de brede arbeiders- en progressieve beweging, in wisselwerking en in confrontatie met de andere stromingen die daarbinnen telden (bestendig of tijdelijk, algemeen of in bepaalde streken en sectoren)?"

Op dit uitvoerig schrijven van ondergetekende is Guy Vanschoenbeek vrij snel en uitgesproken positief ingegaan. Niet later dan 27 juni stuurde hij mij een bondig antwoord, waarin hij onder meer stelde:

"Wat betreft de opmerking van José Gotovitch [...]. Ik begrijp dat een geëngageerd marxist daar enige problemen mee heeft: persoonlijk lijkt het mij ook niet zinvol de geschiedenis van het communisme in België te reduceren tot een probleem van politieke marginaliteit, en ik denk ook niet dat José dergelijke reductionistische constructie wilde maken. Ik vermoed dat de focus op de marginaliteit eerder een inspiratie van Rudi Van Doorslaer is. Maar goed, de discussie blijft open, en uw brief is uiteraard een bijdrage daartoe. Misschien kunt ge één en ander herwerken voor een bijdrage in een themanummer van Brood & Rozen, dat we plannen voor november-december 1997, n.a.v. de 80e verjaardag van de oktoberrevolutie."

Ik wens hier te onderstrepen hoezeer ik het op prijs stel dat de opvolgster van Vanschoenbeek op zijn voornemen terzake is ingegaan en mij aldus de gelegenheid biedt om te verduidelijken in hoeverre en waarom ik het oneens ben met de toen aan Gotovitch toegeschreven zienswijze op 'de marginaliteit van de (Belgische) communisten'.

Intereuropese vergelijking

Het valt alvast niet te ontkennen, dat 'onze' communistische beweging - en meer bepaald de Kommunistische Partij van België, gesticht in 1921 en in 1988 omgevormd tot een (eerst federale, later confederale) Unie bestaande uit een eerder kleine Parti communiste (wallon et francophone) en een nog iets kleinere Kommunistische Partij-Vlaanderen - bijna bestendig een heel wat bescheidener eigen plaats en rol heeft bekleed binnen en ten opzichte van de arbeiders- en democratische beweging van haar land, dan bijvoorbeeld haar Franse en Italiaanse evenknie. Ik schreef 'bijna bestendig

dig', omdat deze vaststelling in veel mindere mate geldt voor wat betreft de jaren van de nazi-bezetting. Dit is trouwens evenzeer het geval voor een reeks andere Europese landen met een vooroorlogse, duidelijk minoritaire KP ten opzichte van de sociaal-democratische of reformistische stromingen binnen en rond de arbeidersbeweging, die niettemin tijdens de bezetting een eersterangsrol gingen spelen in het gewapende en civiele verzet.

Deze zeer 'ongelijke' plaats en rol binnen de arbeiders- en democratische beweging van de verschillende West-Europese communistische partijen is alvast een feit op het electorale vlak, waarbij hun respectievelijke ontstaansgeschiedenis en meer bepaald de relatieve omvang van hun respectievelijk aandeel in de (electorale e.a) erfenis van de partijen van de Tweede Internationale (van vóór 1914) van grote invloed is gebleken.

Zo had in België alléén de Brusselse Federatie van de Belgische Werkliedenpartij (BWP) eind 1920-begin 1921 bij meerderheid gestemd voor de door Joseph Jacquemotte en zijn vrienden bepleite keuze voor de thesissen van de pas opgerichte IIIe (communistische) Internationale. En dit in tegenstelling tot Frankrijk waar een nationale meerderheid van de gedelegeerden van de SFIO op het Congres van Tours in 1920 de zijde van Lenin koos en enkele maanden later één derde van de afgevaardigden op het congres van de Partito Socialista Italiano zich in die zin uitsprak.

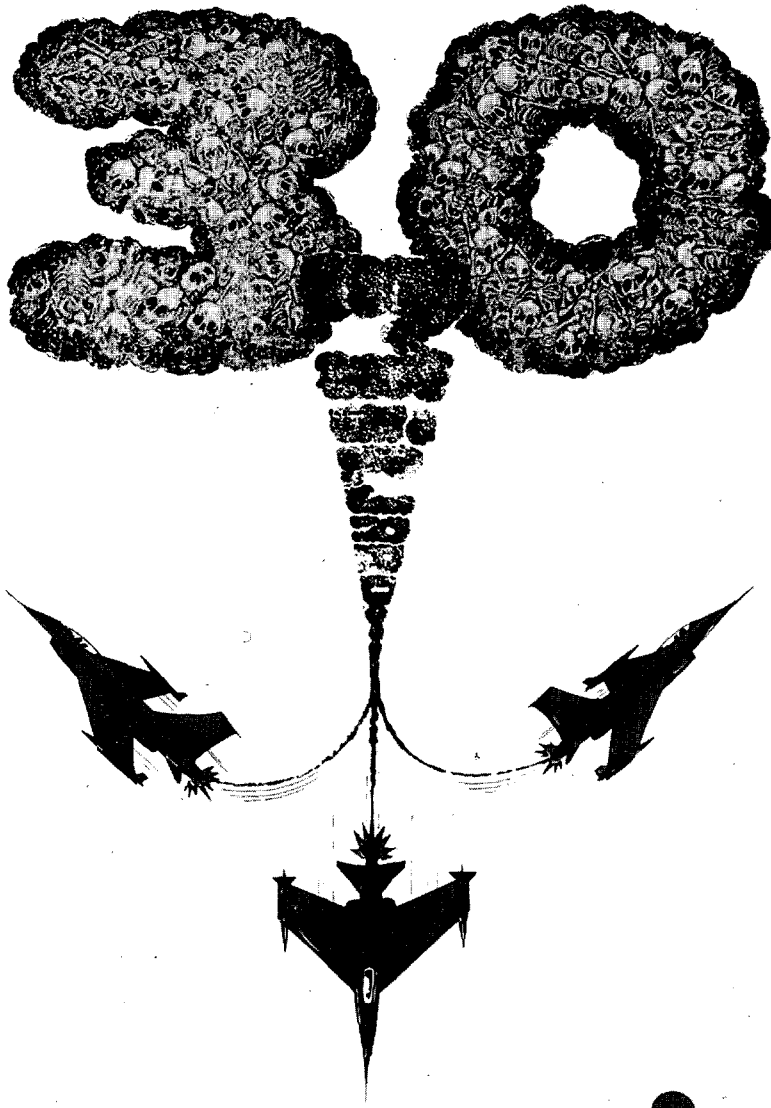
Slechts in de laatste jaren vóór en de aller-eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog slaagde de KPB erin - voornamelijk dankzij haar eigen rol en de rol van de internationale communistische beweging in de strijd én de 'frontvorming' tegen het fascisme - om elec-

toraal méér dan als een kleine politieke formatie, met slechts een handvol verkozenen in Parlement en 'ondergeschikte' raden te verschijnen. Ze had 1 tot 3 Kamerleden tussen 1921 en 1936; 9 in 1936 en 1939, 23 in 1946, 12 in 1949, nog net 7 in 1950 en uiteindelijk ging ze van 4 naar 2 tot 5 tussen 1954 en 1985, toen de laatste Parlementszetels verloren gingen.

Let wel, bovenstaande beschouwingen en cijfers slaan op de entiteit België en gaan bijgevolg niet in op de verschillen (in achtergrond én hoeveelheden) tussen Vlaanderen, Wallonië en Brussel. Alvast zou het de moeite lonen om deze te ontleden en er de mogelijke oorzaken van te bespreken. In deze bijdrage meen ik hiervan nochtans te kunnen afzien, omdat tijdens het allergrootste deel van de periode 1921-1985 (met communisten 'tot en met in het Parlement') veruit het voornaamste politieke toneel en de allerbelangrijkste dimensie van de politieke besluitvorming overeenstemden met deze van de Belgische eenheidsstaat. Maar ook deze vaststelling vraagt welteverstaan om nadere ontleding en nuancering, waar ik bij gelegenheid graag wil op terugkomen.

Verkiezingsuitslagen zijn niet alles

Men zou er allicht kunnen over zeuren, of de vermelde aantallen verkozenen op Belgisch niveau vóór 1936 en ná 1954 als 'marginaal', dan wel als 'afgetekend minoritair' dienen bekeken te worden. Dit lijkt me echter van ondergeschikt belang indien het in de eerste plaats gaat - zoals ik meen - om de hoger gestelde centrale vraag: "Wat heeft de communistische beweging betekend als specifieke stroming binnen de brede arbeiders- en politieke beweging..."

nee!

De KPB speelde een belangrijke rol in het protest tegen de aankoop van nieuwe gevechtsoliegtuigen

UITGEGEVEN DOOR DE JONGE KOMMUNISTEN

Immers, een minoritaire stroming kan al dan niet - sterk of 'homeopathisch' - wegen op heel de beweging en zulks veel meer naar gelang de adequatie van haar sociaal-politieke strategie en doelstellingen op korte of halflange termijn, dan in functie van haar eigen (electoraal/kwantitatief) gewicht⁽²⁾.

In het geval van de KPB lijkt me volgende these op z'n minst de moeite waard om onderzocht en geverifieerd te worden: telkens wanneer zij erin slaagde om (al dan niet doelbewust) in te spelen op betekenisvolle 'spontane stromingen' binnen de brede arbeiders- en democratische beweging - ook wanneer die moeilijk, laat staan in een eerste stadium 'averchts' werden opgevangen door de formele (boven-) structuren van laatsgenoemde - ging zij een rol spelen en een plaats bekleden die haar electorale omvang duidelijk, soms zelfs ruimschoots overschreed en die in elk geval allesbehalve als 'marginaal' kan bestempeld worden.

Zulks is op nogal evidente wijze van toepassing op de periode van 1936 tot 1948-1949, met daarin als hoogtepunten de grote stakingsbeweging (volgend op de electorale doorbraak) van 1936, de 'duidelijk meer dan proportionele' inbreng in de solidariteitsbeweging met de Spaanse republiek; de vooraanstaande rol in de weerstand; en het (zelfs meer dan eens 'niet zo consequente') aandeel in de (machts)opbouw en de sociale 'veroveringen' van het naoorlogse ABVV en in het mede hierdoor tot ontplooiing komen van de welvaartsstaat op z'n Belgisch⁽³⁾.

Contrapunten hierbij waren ongetwijfeld en bijvoorbeeld:

de - al te grote, zij het niet volledige - opgang in de relativering van de strategie van de anti-fascistische frontvorming, beoefend in de schaduw van het niet-aanvalspact tussen

Moskou en Berlijn (1939 tot ongeveer midden 1940);

de weifelende aanpak van de nieuwe verhoudingen ontstaan na de bevrijding en de terugkeer van de 'Londenaars', in gezelschap van het Britse leger;

de al te 'ijverige' aspecten van de regeringsdeelname (1944-1947) onder meer inzake de 'voorrang van de productie op de eisenstrijd' of de ravitailleringcontrole;

het aanmoedigen, eind 1947-begin 1948, van op de spits gedreven radicale syndicale acties in rode bastions - met het centrale postkantoor te Brussel als extreem voorbeeld - gevolgd door de onthoofding van combatieve kernen die (te ver) vooruit waren gerukt om efficiënt een beroep te kunnen doen op brede en actieve solidariteit tegen de (regerings-) repressie.

Maar hoewel allicht minder vanzelfsprekend, lijken mij toch heel wat ervaringen uit de periodes vóór 1936 en (vooral) na 1948-1949 van aard om voor bovenstaande these als materiaal te dienen. Ik vermeld er hier slechts enkele, uiteraard met wat mijn inzicht betreft, een toenemende 'eigen kennis gekoppeld aan een groeiende objectieve en subjectieve betrokkenheid naargelang het verlopen der jaren':

het aandeel van de piepjonge KPB in de solidariteitscampagnes en -acties voor het geteisterde en omsingelde Sovjet-(Rus)land tijdens de eerste jaren na de oktoberrevolutie (zie onder meer de toenmalige acties aan de Antwerpse haven);

het verzet van de in die jaren zeer kleine KPB - weliswaar in 'tegenstroom' maar meteen met belangrijke tekens van sympathie en daadwerkelijke steun vanuit een heel wat ruimere linkse kring omstreeks 1923 - tegen de Belgische deelname aan de bezetting van het Rijnland⁽⁴⁾;

de rol van de KPB in verband met de stakingsbeweging van 1932, die alvast niet vreemd was aan - de eerste, hoofdzakelijk strijdbare fase van - de campagne van de BWP voor het Plan van de Arbeid en aan de 'dubbele linkse doorbraak' van 1936;

de beslissende bijdrage van de Volksjeugd en van een ganse schare bedrijfssyndicale militanten van communistische signatuur tot de grote en succesvolle strijd tegen de vierentwintig maanden diensttijd, met de gebeurtenissen van het voorjaar 1952 als hoogtepunt; de niet onbelangrijke inbreng van de KPB en van de bij haar aanleunende syndicale militanten in de campagne voor de structuurherformingen van het ABVV⁽⁵⁾;

de rol van de KPB - in weliswaar officieuze wisselwerking met een reeks ACOD-sectoren, te beginnen met de Gemeentediensten - bij het transformeren in interprofessionele staking van lange duur van de campagne tegen de Eenheidswet van de regering Eyskens-Lilar; het aandeel van vooral de Waalse communisten in de 'positief-alternatieve' opstelling, na de grote staking en de verkiezingen van 1961, van de renardistische vleugel van het ABVV en van de Mouvement populaire wallon, ten opzichte van de thema's (democratisch) federalisme en (anti-kapitalistische) structuurherformingen;

de kritisch-positieve reactie van de KPB op de oproep tot progressieve frontvorming van Leo Collard in 1969 en haar initiatieven in die context ter stimulering van de toenadering tussen traditioneel links en (de progressieve stromingen binnen) de christelijke arbeiders- en democratische beweging;

de actieve bijdrage van de communisten tot de reeks van acties tegen bedrijfssluitingen en/of collectieve afdankingen vanaf begin 1971, in feitelijk samenspel met de nieuwe ABVV-strategie onder het voorzitterschap van Geor-

ges Debunne⁽⁶⁾;

de vele initiatieven van de KPB, met het oog op het openen van 'pluralistische parlementaire fronten, over de grenzen van coalitie(s) en oppositie(s) heen', ter ondersteuning naar het beleid toe van meer bepaald een aantal van de reeds vernoemde acties alsook van enkele markante etappen in de strijd tegen een steeds gevaarlijker bewapeningswedloop⁽⁷⁾. Wat dit belangrijke punt betreft verwijs ik meer bepaald naar het protest tegen de aankoop van nieuwe gevechtsvliegtuigen (de '30 miljard' van 1966-1968 die er uiteindelijk 3 tot 4 maal meer werden), het verzet tegen de neutronenbom in 1978 en vooral de grote strijd tegen de euroraketten vanaf 1979 tot aan de akkoorden Reagan-Gorbatsjov en de terugtrekking uit Florennes van de 'eerste en enige' zestien cruises die er ooit geraakten.

Opkomen voor samenwerking in autonomie van de beweging vis-à-vis het establishment, dat was de hoofdtoon. Niet toevallig zo dunkt me, beslaat het laatstgenoemde voorbeeld een tijdspanne die het parlementaire bestaan van de KPB enigszins overschrijdt en tevens een materie die 'de specifieke bekommernissen van de arbeidersbeweging als zodanig' ruimschoots overstijgt. Zij heeft immers te maken met de toekomstkansen van de Europese volkeren, ja van de mensheid in haar geheel.

Het weze duidelijk, zowel deze ervaring als al de andere hierboven aangehaalde, vragen om wetenschappelijk, liefst tegensprekelijk onderzoek en dus verifiëring. Ik heb daarom eerder gekozen voor een ietwat saaie, onvermijdelijk ook subjectieve opsomming, dan voor het wellicht meer boeiende uitschrijven van mijn visie op en herinnering aan één of twee van de meest markante daarvan.

Alles bij mekaar lijken genoemde voorbeelden me echter wél geschikt om aan te tonen dat in een ganse reeks van gevallen, ook een erg bescheiden electoraal scorende (en even bescheiden organisatorisch gestoffeerde) KPB een alles behalve 'marginale' bijdrage heeft geleverd tot belangrijke evoluties, acties en strijd van de Belgische arbeiders- en democratische beweging tijdens de jaren 1921 tot en zelfs iets verder dan 1985.

Uiteraard was deze bijdrage des te markanter naar gelang zij min of meer 'meeslepend en bundelend' wist in te spelen, hetzij op spontane eisen, gevoeligheden of verzuchtingen, hetzij op initiatieven van deze of gene stroming of groep - persoonlijkheden binnen de beweging, in meerdere gevallen ook van de KPB zelf, of van bij haar aanleunende elementen - zulks wel te verstaan wanneer zij aan behoeften of bekommernissen van belangrijke segmenten van deze beweging beantwoordden. Laten we daarbij niet vergeten dat deze spontane of 'aanvankelijk minoritaire' eisen en initiatieven veelal op verzet 'stieten' van het establishment, of althans van die delen ervan met dewelke de top van de socialistische, en vaker nog van de christelijke arbeidersbeweging al dan niet formele beleids- en/of conventionele overeenkomsten had gesloten, daarbij onvoldoende rekening houdend met de wil en de verzuchtingen van grote delen van zijn basis of zelfs van zijn middenkader.

In de beste gevallen had de meeslepende of bundelende bijdrage van de communisten (en/of andere minderheidsstromingen) tot uiteindelijk gevolg dat genoemde top zelf de door brede stromingen binnen de beweging gedragen eisen of voorstellen naar zich toetrok - hetzij minimaal door ze in zijn programma op te nemen (zie het Plan van de Arbeid), hetzij maximaal door ze mee te helpen door- drukken op het beleidsvlak⁽⁶⁾.

Ik wees er reeds op: naast de aangehaalde positieve voorbeelden van inspelen op (betwistende tot op verandering aansturende stromingen binnen) de brede beweging, ver- toont het historische parcours van de KPB ongetwijfeld ook een reeks negatieve of half- slachtige voorbeelden. Mijns inziens hadden die voornamelijk te maken, hetzij met eigen momenten of periodes van isolement ten op- zichte van de beweging, hetzij met onvol- doende kritische aansluiting bij de (al te talrij- ke) fasen van terugplooiing op zichzelf (van toonaangevende componenten) van de Inter- nationale Communistische Beweging, met haar bekende, telkens weerkerende nasleep inzake sectaire, dogmatische en aan-de-eigen- samenleving-vreemde houding en program- mapunten van de partijen die zich hierbij neerlegden.

Ik verwijs terzake, meer bepaald voor wat be- treft de KPB, naar de hierboven reeds aange- haalde voorbeelden uit de jaren 1936 tot 1948-1949, of ook naar de standpunten en optredens aan de kaak gesteld door het elfde partijcongres (Vilvoorde 1954). Ongetwijfeld kan deze lijst zonder veel moeite worden aan- gevuld met een aantal episodes van vóór 1936 en blijft ook de periode na 1954 er niet on- verdeeld van gespaard.

Toch denk ik te kunnen stellen dat over het geheel genomen, de aanwezigheid zelf, 'naast' en deels binnen (de linkervleugel van) de so- cialistische arbeidersbeweging - en rekening houdend met de 'dialectische relatie', vooral in Vlaanderen, tussen deze laatste en de chris- telijke arbeidersbeweging - van een ten op- zichte van het establishment volledig auto- nome, zelfs meestal sterk minoritaire politieke stroming, bijna zeventig jaar lang een factor van betekenis is geweest voor wat betreft het (meer) doen en (minder) laten en voor de

successen en de nederlagen van de Belgische arbeiders- en democratische beweging in haar geheel.

Zulks vooral in de mate dat deze stroming zich consequent beriep op twee referentiekaders, met name: de contesterende naar transformatie neigende dimensie van de 'eigen' arbeidersbeweging en het bestaan en de uitstraling van een niet-kapitalistisch systeem ontsproten aan een door 'het proletariaat' geleide revolutie. Voorts dat zij terdege wist in te gaan op ontwikkelingen zoals hierboven geschetst.

Totdaar de these die ik in het bestek van deze bijdrage wenste te poneren in de hoop dat zij zowel per fase als in haar globaliteit aan ernstig kritisch en dus ook contradictorisch onderzoek zal worden onderworpen.

Ik ben daarbij niet ingegaan:

op het concrete tot stand komen, de ontwikkeling en het (voorlopige) besluit van elk van de aangehaalde fases (zulks mede rekening houdend met bepaalde typisch Belgische gegevens, zoals de naoorlogse 'spleten' in het establishment tussen zijn katholieke en zijn niet-confessionele vleugel enz.;

noch op de dialectiek tussen de 'rol op eigen bodem' van de KPB, haar inbreng in een ganse reeks supranationale ontwikkelingen en de invloed op de KPB van de achtereenvolgende hoofdstromingen binnen de internationale communistische beweging⁽⁹⁾;

noch op de nooit aflatende spanningen en strijd binnen en rond de KPB tussen de voorstanders van 'de eigen, nieuwe identiteit eerst' en deze van 'de inbreng naar de beweging toe eerst';

noch op de (alvast moeizame én deels laattijdige) wijze waarop de KPB en haar overblijvende politieke erfgenamen hebben gepoogd in hun denken en optreden het volgende te integreren:

de onderliggende gegevens van de (gelukkig in hoofdzaak vreedzame) implosie, na een lang en verreikend slijtageproces van het niet-kapitalistische wereldsysteem ontsproten aan de oktoberrevolutie én aan de niet meer doorslaggevende rol als contesterende, naar systeemtransformatie neigende factor binnen onze eigen Vlaamse tot West-Europese samenleving, van de klassieke arbeidersbeweging;

en ook niet op de nieuwe gegevens inzake herstructurering van het kapitalisme op wereldschaal, inzake pluriformisering - met ongekende risico's van versnippering aan de ene zijde, een enorm potentieel aan verruiming aan de andere zijde - van de contesterende, naar progressieve transformatie neigende krachten binnen onze eigen samenleving en in wereldperspectief.

Maar toegegeven, deze laatste pogingen hebben tot nader order weinig 'zichtbare' resultaten opgebracht, die van aard zouden zijn om te weerleggen dat de 'politiek meetbare (vnl. electorale) verkwijning' van de communistische beweging in België en elk van zijn regio's, na 1985 en meer nog na 1991, (zelfs nu) niet zonder meer kan gelijkgesteld worden met haar 'politiek-inhoudelijke' marginalisering vooral niet wanneer men dit Belgische gegeven bekijkt binnen de hedendaagse West-Europese context.

Bovendien zou elke verdere bespreking van dit 'probleem voor vandaag en morgen' volledig de grenzen overschrijden van het terugblikkende onderwerp dat mij door de redactie van *Brood & Rozen* werd voorgesteld.

Allicht is het dan ook wijzer om hiervoor uit te kijken naar een meer geschikte gelegenheid en om inmiddels met bijzondere aandacht kennis te nemen van de reacties op de these in dit betoog en op de assertieve argu-

menten die ik heb aangewend om haar te stof-feren.

Louis Van Geyt (Antwerpen, 1927). Tussen 1937 en 1949 werd hij kandidaat burgerlijk ingenieur en licentiaat in de Economische Wetenschappen aan de Universiteit van Brussel. Als student was hij actief bij 'Geen taal, geen vrijheid', Vlaams nationaal secretaris van de Socialistische Studenten en lid van de Kommunistische studentenpartij.

Na 1949 was hij actief bij de Volksjeugd en de KPB. Na een korte carrière bij de Nationale Bank werd hij vrijgesteld militant (studiedienst, pers, adjunct van de nationale organisatie-secretaris, secretaris van de Brusselse Federatie (1957-1960 en 1962-1970), lid van het Politiek Bureau vanaf 1960, nationaal voorzitter vanaf 1972, eerst van de KPB (tot 1988), vervolgens van de federale Unie van Kommunisten van België (1988-1995). Van 1964 tot 1970 was hij gemeenteraadslid van Brussel en van 1971 tot 1981 kamerlid voor Brussel-Halle-Vilvoorde.

Sinds 1995 is hij voorzitter van de Stichting voor het Historisch Patrimonium van de Kommunistische Beweging (HISPATK), gezamenlijk opgericht door de Parti Communiste (wallon et francophone) en de Kommunistische Partij (Vlaanderen).

- (1) José Gotovitch en ikzelf kwamen inmiddels overeen om samen te brainstormen over de rol en plaats van de communisten voornamelijk tijdens de jaren na de Tweede Wereldoorlog.
- (2) Wat geenszins uitsluit, maar evenmin impliceert, dat dit strategische wegen of het uitblijven daarvan op zijn beurt positieve of negatieve gevolgen kan hebben op haar electoraal/kwantitatief 'eigen' gewicht.
- (3) Op de soms 'evenwijdige', soms (erg) uiteenlopende standpunten en initiatieven terzake van het ABVV en ACV in die jaren en over de impact terzake van onder meer de Koningskwesitie of de schoolstrijd wil ik hier nu niet verder ingaan.
- (4) Zie meer bepaald het proces aangespannen tegen J. Jacquemotte en z'n vrienden, de rol daarin van ook hun niet-communistische advocaten en hun vrijspraak door de jury van het Assisenhof; zie ook, wat betreft het verschil tussen 'op bepaalde moeilijke momenten' in tegenstroom (durven) gaan, en 'duurzaam in het isolement gaan', de veel recentere kortstondige 'Alleingang' van de KPB tegen de Belgische en/of 'geallieerde' militaire interventies na 1960 in Congo-Zaire, vnl. deze in Kisangani en in Shaba.

- (5) Zie de congressen terzake in 1956 en 1964, met de stempel van André Renard, en de concrete ontwikkelingen, 'deels van de KPB uit', richting staking voor het dubbel betaald verlof in 1957... en richting grote winterstaking van 1960-61.
- (6) Volwaardige wederopname van de renardisten in de structuren; zelfstandiging t.o.v. de 'traditionele politieke partners'; nastreven van een Gemeenschappelijk Vakbondfront, mede vanuit de basis, met het ACV.
- (7) In het verlengde, ook terzake, van een 'zichtbare, maar allesbehalve hegemonistische' inbreng van de communisten in de actie(s) op het terrein.
- (8) Zie onder meer de invoering van het betaald verlof en van eerste 'stukken' van arbeidsduurvermindering beneden de 48 uur per week met loonbehoud, aan het einde van de grote staking van 1936, of de geleidelijke vermindering van de militaire diensttijd vanaf 1952.
- (9) Met inbegrip van de (al dan niet autonome) inbreng van de 'organische vertegenwoordigers' bij haar van genoemde internationale beweging, ten tijde van de Komintern en, alvast in afnemende mate, ook nog een aantal jaren later.